

Suomen verbi-ilmausten kvantiteetista ja kvaliteetista

EEVA KANGASMAA-MINN

Verbitutkimus on osaksi hyvinkin rigoristista, tuttuihin kaavoihin piintynyttä, osaksi muotoutumatonta, jopa sattumanvaraista. Verbiä voi tarkastella morfologian tai syntaksin, sana- ja lausesemantiikan tai pragmatiikan näkökannalta tai suhteessa verbin hallitsemiin nominikategorioihin, suhteessa aikaan, suhteessa ilmauksen totuusarvoon. Seurauksena on ollut yleinen sekaannus ja hämäryys, joka heijastuu käytetyn termistön moninaisuutena ja epätarkkuutena. Lähiesimerkiksi sopii suomen kielioppiin juurtunut imperfekti-nimitys tempukselle, jota oikeastaan pitäisi nimittää preteritiksi, menneen ajan tempukseksi. Imperfekti liittyy käsitteellisesti aspektiin samoin kuin perfektikin, ja vaikka joissakin kielissä tempus ja aspekti sulautuvat toisiinsa, suomessa vastaavuus ilmenee vain perfektissä, joka kuitenkin ei ole morfologinen vaan syntaktinen yksikkö.

Verbi-ilmaus on aina yhdistettävissä aikaan. Ensinnäkin se voidaan paikantaa aika-akselille. Absoluuttinen ajan käsite ilmenee menneisyyden, nykyisyyden ja tulevaisuuden kolmijakona; relaatiivisesti ajatellen sitä vastaa aikaisemman, samanaikaisen ja myöhemmän prosessin vastakohtaisuus. Ilmaus voi myös olla geneerinen: se sijoittuu absoluuttisen aikajakauman ulko- ja yläpuolelle. Verbiprosesseja ei myöskään aina suhteuteta toisiinsa, ne vain todetaan perättäisinä tapahtumina. Lokationaalisesti on siis olemassa neljä sekä välitöntä että välillistä mahdollisuutta, joita ilmaistaan verbin tempusten, nominaalimuotojen ja erinäisten syntaktisten rakenteiden avulla.

Toinen verbi-ilmauksia aikaan yhdistävä ominaisuus on kesto, joka olennaisesti liittyy aspekti-käsitteeseen. Aspektivaihtelujen edellytyksenä on se, että verbiprosessiin kuluu aikaa, mikä suo mahdollisuuden erilaisten näkökantojen ja tarkoituserien soveltamiseen. Itse aspekti-käsitettä on vaikeaa määritellä muuta kuin vastakohtaisuusasettelun avulla. V:n 1915 kielioppikomitea samastaa aspektin »tekemisen» kehitykseen: jatkuva tekeminen on aspektiltaan kursiiivista, rajoitettu tai vain todettu tekeminen terminatiivista (Kielioppikomitea 1915: 42—43). Näitä Adolf Noreenilta omaksuttuja nimityksiä käyttää myös Osmo Ikola teoksissaan, ja Hakulisen—Ojasen Kielitie-

teen ja fonetiikan termistöä -opas asettaa ne etusijalle. Käytän kuitenkin kansainvälisesti laajimmalle levinneitä termejä eli puhun imperfektiivisestä ja perfektiivisestä aspektista senkin uhalla, että sekaantuminen tempussysteemiin on ilmeinen. Aspekti-käsitteeseen sisältyy kuitenkin paljon muuta kuin epätäydellisyyden ja täydellisyyden vastakohtaisuus. Yleismääritelmäksi soveltuu Comrien toteamus (1976: 5), jonka mukaan perfektiivinen aspekti edellyttää sitä, että tilannetta tarkastetaan kokonaisuutena, aivan kuin ulkoa päin, imperfektiivisyys taas merkitsee sisältä käsin, kehityksenalaiseksi hahmottuvaa tilannetta.

Tempus ja aspekti ovat selvästi eri kategorioita, vaikka — kuten edellä mainitsin — niillä saattaa olla yhtymäkohtia. Toisille kielille on tärkeää merkitä tempus, toisille aspekti. Edellisiin kuuluvat esim. germaanisiet kielet, jälkimmäisiin balttilais-slaavilaiset kielet. Tempuskieliä ovat myös itämerensuomalaiset ja valtaosaltaan muutkin suomalais-ugrilaiset kielet, vaikka niiden systeemi ei olekaan yhtä selväpiirteinen. Niin kauan kuin aspektilla ymmärrettiin lähinnä verbin morfologisia kategorioita, koko aspektiongelma tuntui suomalais-ugrilaisten kielten kannalta etäiseltä, mutta se muuttui hyvinkin relevantiksi, kun itämerensuomen objektin sijanvaihtelun havaittiin nivoutuvan elimellisesti siihen. Samalla tuli ilmi se, että aspekti on myös syntaktinen kategoria ja ettei verbin aspekti suinkaan ole vakio. Syntaksiin sitoutunut sanamuotojen vaihtelu ei sekään ole riittävä selityseruste; kuten Pentti Leino on todennut (1982), myös tilanne on varteen otettava tekijä. Voi kysyä, onko aspekti loppujen lopuksi pikemminkin semanttis-pragmaattinen kuin morfologis-syntaktinen ilmiö.

Kun aspekti on käsitteellisesti näin monisäikeinen, pelkkä perfektiivisyyden ja imperfektiivisyyden vastakohtaisuus ei riitä selvittelyperusteeksi. Yleensä negatiiviset ilmaukset jäävät aspektipohdiskeluissa syrjään. Todetaan tosin, että *Poika ei lukenut kirjaa* edustaa sekä *Poika luki kirjan* että *Poika luki kirjaa* -toteamusten negaatiota. Positiivisista lauseista edellinen on ilmaisuna perfektiivinen, jälkimmäinen imperfektiivinen. Kielteinen lause sen sijaan on neutraali: se voi kieltää joko perfektiivisen — *luki kirjan* — tai imperfektiivisen — *luki kirjaa* — lauseen. Saadaan seuraavat mahdollisuudet:

- (1) a. Poika luki kirjan. (Perfektiivinen, resultatiivinen.)
- b. Poika ei lukenut kirjaa. (Perfektiivinen, irresultatiivinen.)
- c. Poika luki kirjaa. (Imperfektiivinen, irresultatiivinen.)
- d. Poika ei lukenut kirjaa. (Imperfektiivinen, irresultatiivinen.)

Imperfektiivisyys ja irresultatiivisuus ovat rinnakkaisilmiöitä, mutta kuten myöhemmin käy ilmi, perfektiivisyys ei myöntölauseessakaan aina välttämättä edellytä resultatiivisuutta.

Toinen käytössä oleva termipari on *teellinen* ja *ateellinen*, jotka käsitteelli-

sesti limittyvät edellä mainittujen väliin. Jakoperusteena on loppupisteeseen johtava tai johtamaton prosessi. Östen Dahl (1981) jakaa teelisyyden kahteen ryhmään sen mukaan, onko loppupiste todella saavutettu vai ainoastaan saavutettavissa — hän puhuu teelisyyden P- ja T-ominaisuuksista. Pentti Leino on hyödyntänyt tätä termistöä ja soveltanut sitä partitiiviobjektin ongelmaan (1982). Erittäin hyvä esimerkki on ateeninen *Akka silitti kissaa* ja teeliset *Paavo silitti paitaa* — jolloin päämäärä on saavutettavissa — ja *Paavo silitti paidan*, jolloin se todella saavutetaan. Tosin esimerkeissä on kyse eri verbeistä: 'hyvällä' ja 'latistaa' (vrt. T. Itkonen 1976: 179). Teelisyys—ateelisyys suhteutuu resultatiivisen ja irresultatiivisen vastakkaisuuteen käsittääkseni niin, että ateelisyys on irresultatiivista, teelisyys joko resultatiivista tai irresultatiivista. Seuraavat esimerkit valaissevat asiaa:

- (2) a. Isäntä teki aidan. (Perfektiivinen, teelinen, resultatiivinen.)
- b. Hevonen potkaisi aitaa. (Perfektiivinen, ateeninen, irresultat.)
- c. Isäntä teki aitaa. (Imperfektiivinen, teelinen, irresultat.)
- d. Villiviini kiersi aitaa. (Imperfekt., ateeninen, irresultat.)

Aspekti-käsitteen muotoutumista haittaa myös toinen verbikategoriaan liitetty ominaisuus: *Aktionsart* eli teonlaatu — nimitys on epätarkka, koska se tuntuu liittyvän vain toiminnallisiin verbeihin, vaikka tietysti kaikki semanttiset verbityypit tulevat kyseeseen. Voisi puhua prosessin laadusta, mutta se vie ajatukset oikeusistuntoon. Huomattavaa on, ettei käsitteelle ole keksitty englanninkielistäkään vastinetta. Joskus näkee käytettävän termiä *actionality* (Thelin 1978), mutta se ei ole ottanut tulta. Voi tietysti puhua myös verbin laadusta, jos pitää mielessä, ettei ilmiö koske vain verbiä vaan koko ilmausta tai koko tilannetta. Missään tapauksessa verbin laatu ei ole sama asia kuin verbin aspekti. Aspekti on yhteydessä verbiprosessin kestoon, verbin laatu verbiprosessin kvaliteettiin. Eräässä mielessä aspekti on primaari: se määrää rajat, joiden puitteissa kvalitatiivinen vaihtelu voi tapahtua.

Aspekti- ja *Aktionsart*-käsitteitä on kuitenkin käytetty — ja käytetään vieläkin — lomittain, limittäin ja päällekkäin. *Aktionsart*, joka Karl Brugmanin mukaan on »die Art und Weise, wie die Handlung des Verbuns vor sich geht», on sekaantunut aspektiin, joka puolestaan ilmaisee »dass die Handlung vollendet wird», kuten Adolf Noreen (1904: 608) toteaa siteeraten puolan kielen tutkijaa S. Agrellia. Englanninkieliset tutkijat ovat omaksuneet ilmiöiden yhteisnimitykseksi aspektin, saksankieliset *Aktionsartin*. Niinpä Hermann Paul (1888) sijoittaa *Aktionsart*-termin alle niin erilaiset kategoriat kuin kreikan aoristin ja verbien iteratiivisuuden. Leonard Bloomfield (1961: 272) mainitsee aspekteina duratiivisuuden ja punktuaalisuuden ja lisäksi iteratiivisuuden, jolle venäjässä on oma kategoriansa mutta jota englannin kieli ei tunnista. Charles Hockett (1965: 237) mainitsee vaihtelevina aspektitapauk-

sia sellaisia esimerkkejä kuin *He is singing — He has been singing — He sings habitually — He sings repeatedly — He is beginning to sing — He is bringing his song to a close*, joista lukija on tunnistavinaan progressiivisuuden, perfektiivisyyden, habituaalisuuden, iteratiivisuuden, inkoatiivisuuden ja teelisyysden näkökohtia. Samaan suuntaan viittaa John Lyons: kun aspekti ei ole deiktinen kategoria, se tarjoaa laajoja variaatiomahdollisuuksia, kuten iteratiivisuus (eli frekventatiivisuus), punktuaalisuus (eli momentaanisuus), habituaalisuus, inkoatiivisuus (eli inseptiivisyys) jne. Englannin erikoisaspekteina Lyons (1974: 315) pitää perfektiivisyyttä ja progressiivisuutta. Bernard Comrie mainitsee tekemislaadun, mutta vain alaviitteessä, ja selittää, että *Aktionsart* edustaa merkityksellisten semanttisten kategorioiden leksikaalistumista, kun taas aspekti on käsitettävä samaisten kategorioiden grammatikaalistumiseksi. Comrie (1976: 7) päätyy siihen, että sekaannusten välttämiseksi on syytä puhua kummassakin tapauksessa vain aspektista. Termien yhteensulattaminen ei kyllä mielestäni mitenkään selvennä tilannetta. Sellaiset käsitteet kuin iteratiivisuus, inkoatiivisuus, frekventatiivisuus ja ehkä vielä deminutiivisuus rinnastuvat siten perfektiivisyyteen ja imperfektiivisyyteen. Lisäksi on otettava huomioon, että vaikka punktuaalisuus on luontaisesti perfektiivistä, jatkuva tilanne saattaa kontinuaatiivisesta tekemislaadustaan huolimatta osoittautua yhtä hyvin perfektiiviseksi kuin imperfektiiviseksikin. Erkki Itkonen mainitsee Kieli ja sen tutkimus -teoksessaan (1966: 278) sekä aspektin että tekemislaadun ja huomauttaa, että ne eivät suinkaan ole sama asia. Aspekti edustaa puhujan subjektiivista käsitystä, tekemislaatu taas asianomaisen verbin objektiivista sisällystä — itse asiassa sama distinktio kuin Comriella. Suomalais-ugrilaisista sovelluksista mainittakoon Julius Mägisten artikkeli »Zur Aktionsart in den finnisch-ugrischen Sprachen» (1970), jossa hän tšeremissin ja votjakin konverbisysteemin pohjalta tarkastelee myös mordvan ja itämerensuomalaisten kielten verbipari-ilmausten semantiikkaa. Määrätapauksissa on kuvailevasta konstruktioista edetty selvästi aspektuaaliseen. Mägiste siteeraa (1970: 229) neuvostoliittolaista kielentutkijaa M. P. Haidzea, jonka mukaan *Aktionsart* on ilmiönä *voraspektisch* eli kehitys käy tekemislaadusta aspektiin.

Aspektin ja tekemislaadun ero on helpompi näyttää kuin pukea sanoiksi. Imperfektiivistä aspektia ei oikeastaan voi kuvata, koska se on kuin geometrinen viiva — vailla alkua ja loppua, ominaisuutena vain pituus. Perfektiivinen aspekti on kuvattavissa rajoittavien pisteiden avulla ottamalla huomioon, että koko prosessi voi olla mahdutettavissa paitsi pisteiden väliin myös pelkästään alku- tai loppupisteeseen. Tekemislaatua sen sijaan voi kuvata eri tavoin: yhtäjaksoisen viivan, tasaisen pisteiviivan tai epätasaisen pisteiviivan avulla. Mahdotonta on kuvaus silloin, kun verbiin sisältyy deminutiivisia tai hypokoristisia sävyjä.

Suomessa ei myöskään ole yhtenäistä kategoriaa progressiivisuuden ilmaimiseksi. Tässä funktiossa esiintyvä rakenne *olla* + 3. infinitiivin inessiivi ilmaisee olosijaisuutensa ansiosta lähinnä paikallisuutta, joko konkreettiseen tai abstraktiseen tilaan sitoutunutta. Aspektuaalista sisällystä se saa silloin kun se suhteutetaan johonkin toiseen tilanteeseen tai verbiprosessiin (Kangasmaa-Minn 1978: 288). Epäilemättä se kuvastaa imperfektiivistä aspektia myös silloin kun kyseinen muotorakenne ilmaisee lokaliteettia, vähittäistä muuttumista tai inseptuaalisuutta: *Pyykki on kuivumassa* = *Pyykki on nuoral-la* t. *Pyykki on kuivumaisillaan* (Heinämäki 1980: 387), mutta imperfektiivisyys on olosijamuodon, ei itse rakenteen varassa.

Rajoittumattomana duratiivinen tekemislaitu viittaa imperfektiiviseen aspektiin, samoin kuin punktuaalinen on ilman muuta perfektiivinen. Semanttisen aspektinsa puolesta punktuaalisia ovat esim. *alkaa, jäädä, kuolla, pysähtyä* ja semelfaktiivisina esiintyessään myös *antaa, lyödä, löytää, iskeä, kaataa* jne. Jälkimmäiset ovat transitiiiverbejä, ja niiden tekemislaitu selviää vasta tilanteittain. Aikaisemmassa artikkelissani (1978: 25) olen sanonut, että verbi, joka semelfaktiivisena ei saa jaotonta partitiiviobjektia, on olennaisesti perfektiivinen. Jotkut mainituista verbeistä saattavat esiintyä jaottomankin partitiiviobjektin yhteydessä. Silloin ilmauksesta tulee iteratiivinen ja samalla olennaisesti imperfektiivinen. Partitiivimuoto vaikuttaa paitsi aspektiin myös verbin tekemislaituun, joka siten ei ole pelkästään leksikaalinen ilmiö:

- (4) a. Isä iski naulaa seinään.
 b. Isä kaatoi puuta.

Esimerkit voidaan analysoida seuraavasti:

Aspekti	<i>Aktionsart</i>
Kehitys: imperfektiivinen	Iteratiivinen
Tulos: irresultatiivinen	
Päämäärä: teelinen (T-ominaisuus)	

On kuitenkin lähdeittävä siitä, että semanttisina yksikköinä kyseiset verbit ovat semelfaktiivisia ja siis punktuaalisia ja viitteellisesti perfektiivisiä. Kuten edellä on käynyt ilmi, punktuaaliset verbit ovat jo itsessään rajallisia, duratiiviset kuvastavat perfektiivistä aspektia silloin kun niiden ilmaisema prosessi jotenkin rajataan. Tämä tapahtuu verbistä riippuvien kategorioiden: objektin ja/tai valenssiadverbiaalin tai lauseadverbiaalin avulla. Joskus rajaus ilmenee pragmaattisista tekijöistä (Ikola 1961).

Transitiiiverbien objektin osuus aspektin määräytymiseen on suomalaisen aspektikeskustelun ensimmäinen ja yhä vielä tärkein oivallus. Yksioikaisesti ajatellen partitiiviobjekti viittaa imperfektiiviseen, akkusatiiviobjekti perfektiiviseen aspektiin: *Tyttö lakaisi lattiaa*, jolloin verbin toiminta on jatkuva,

kehityksenalaista, irresultatiivista, tilannetta myöten jopa habituaalista ja ateelistä (Comrie 1976: 45), ja *Tyttö lakaisi lattian*, missä kokonaisobjekti rajaa prosessin päättäneeksi, tulokselliseksi ja yksiselitteisesti teeliseksi. Asia ei kuitenkaan aina ole näin suoraviivainen. Osaksi se riippuu verbityypistä, osaksi partitiivin hienojakoisista funktioista. Verbit voidaan jakaa valenssi-suhteidensa perusteella statiivisiin ja dynaamisiin, siis tila- ja muutosverbeihin. Punktuaaliset verbit ovat aina muutosverbejä, duratiivisista toiset edustavat tila-, toiset muutostyyppiä. Tilaverbien osalta ilmauksen aspekti ei määräydy objektin sijanvaihtelujen mukaan, kuten seuraavat esimerkit osoittavat:

- (5) a. Tunnen hänet hyvin.
 b. Tunnen häntä jonkin verran.
 c. Tunsin hänet/häntä nuoruudessani.
 d. Tunsin hänet kolmen vuoden ajan.

Akkusatiiviobjekti ei rajoita verbiä, partitiiviobjekti ilmaisee vähäistä tunteamisen astetta. Kahdessa ensimmäisessä lauseessa aspekti on yksiselitteisesti imperfektiivinen, tilanne ateelinen. Kahdessa jälkimmäisessä lauseessa aspekti on lauseadverbiaalin ja OSMA:n määräämissä rajoissa imperfektiivinen, nykyhetken kannalta rajallinen. OSMA esiintyykin imperfektiivisyyden koettimena: sitä ei voida liittää ilmauksiin, jotka objekti on jo rajannut. Ratkaiseva on siis tilanteen temporaalinen lokaliteetti; yllä olevissa esimerkeissä objekti on aspektuaalisesti merkityksetön. Sama pätee yleensäkin ilmauksista, jotka rakentuvat aistihavainnon varaan:

- (6) a. Näen kurkiauran.
 b. Näin kurkiauran.
 c. Näin hänet/häntä usein.

Toisin kuin viron kielessä, partitiivimuotoinen objekti on *nähdä*-verbin yhteydessä poikkeuksellinen (vrt. »*ma nägin teda mullu sui*»). Jos ilmaus käsitetään statiiviseksi, aspekti on akkusatiiviobjektista huolimatta imperfektiivinen, kuten esimerkit (6)a ja b osoittavat. Viimeisessä esimerkissä *nähdä* merkitsee oikeastaan samaa kuin *tavata*, tilanne on iteratiivinen ja kokonaisuutena imperfektiivinen, mutta eri tapaamiset perfektiivisiä akkusatiivi- tai partitiiviobjektista välittämättä. Sisäistä tilaa ilmaisevien verbien akkusatiiviobjektin selitykseksi voi tarjota piilevää resultatiivisuutta (T. Itkonen 1976: 182—185), ulkoinen tila ei selity yhtä luontevasti:

- (7) a. Kysymys sisälsi kannanoton.
 b. Pekka piti koiran kopissa.
 c. Pekka piti koiraa kopissa.

Tulkinta vaihtelee usein esimerkeittäin. Sellaiset verbit kuin *käsittää* ja *sisältää* ovat semanttisesti ehdottomia ja rajallisia, niiden merkitystä ei voi objektin sijanvaihtelun avulla varioida. Sen sijaan *pitää* on epämääräisempi. Esimerkkitapauksista b-variantti on ehdoton, c-muunnelma vihjaa, ettei kopissa pitäminen ollut yhtäjaksoista eikä välttämättä myöskään tehokasta. Partitiivi on sävyiltään vähättelevä, moderatiivinen. Kuitenkin kumpaankin lauseeseen sopii rajoittava OSMA: *kolme vuotta*, joka a-tapauksessa on kyseenalainen (vrt. T. Itkonen 1976: 184).

Statiivinen päällekkäispredikaatio saattaa tuoda tilaverbien joukkoon myös viitteellisesti dynaamisia verbejä:

- (8) (Isä jakoi tilan pojilleen.)
 a. Joki jakoi tilan kahteen osaan.
 b. Lumi peitti maan.

Viimeinen esimerkki on kaksiselitteinen: peittäminen voi tarkoittaa yhtä hyvin aktia kuin tilaa, mutta vain jälkimmäisessä tapauksessa lauseen jatkeeksi sopii kestoa tarkoittava määräite: *kolme kuukautta/kolmen kuukauden verran*. Tällaiset tapaukset ovat erilaisissa tilannekuvauksissa erittäin tavallisia ja saattavat rakentua jopa itsessään punktuaalisten verbien varaan:

- (9) a. Ikkunat vangitsevat valonsäteet.
 b. Puu heittää varjoaan pihamaalle.
 c. Auringonsäteet lävistävät lehtiverhon.

Ilmiön voi selittää pinnanalaisen piiloderivaation avulla; lopputuloksena on joka tapauksessa imperfektiivinen, irresultatiivinen, ateelinen tilanne (vrt. Kangasmaa-Minn 1977: 25).

Selväpiirteisempää kategoriaa edustavat kaksiaspektiset transitiiviverbit, jotka rajautuvat akkusatiiviobjektin avulla:

- (10) a. Pekka lukee lehteä.
 b. Pekka lukee lehden.
 (11) a. Liisa veti venettä maihin.
 b. Liisa veti veneen maihin.

Kummassakin esimerkkiparissa a-tapaukset edustavat imperfektiivistä, b-tapaukset perfektiivistä aspektia. Lisäksi a-lauseet sisältävät teelisyyden T-ominaisuuden, b-lauseet sekä T- että P-ominaisuudet. Eräät kyseeseen tulevista verbeistä voivat esiintyä myös ateeleisissa tilanteissa ja tuottaa habituaalisia, usein fraasimaisia ilmauksia: *Pekka lukee lakia*. Tämä on selitettävissä kahdella tavalla: Pekka joko parhaillaan toruu (jotakuta) tai ylimalkaan opiskelee oikeustiedettä. Kummassakaan tapauksessa ei ole tietoa päätepisteestä sen paremmin kuin tuloksellisuudestaan. Duratiiviset toimintaverbit

ovat tosin luontaisesti teelisiä ja resultatiivisia: *Pekka lukee lehden* = Pekka lukee lehden loppuun. Partitiiviobjekti saattaa viitata habituaalisuuteen: *Pekka lukee lehteä* jonakin määräajankohtana tai jatkuvasti, työkseen. Akkusatiiviobjektin ohella habituaalisuus on osoitettava lauseenmääritteen avulla: *lukee lehden joka aamu*.

Duratiivisten resultatiiviverbien ohella myös irresultatiiviset transitiiviverbit näyttäisivät käyttävän objektin sijanvaihteluja hyväkseen:

- (12) a. Lapset hellivät koiranpentua.
b. Koiranpentu hellittiin hengiltä.

b-tapauksessa onkin kyseessä selvä resultatiiviverbi. Toiminnan tuloksellisuus — ja rajallisuus — ei kuitenkaan ole objektin vaan verbiin elimellisesti liittyvän adverbiaalisen varassa. Avoimeksi jää, aiheutuuko akkusatiiviobjekti itse asiassa adverbiaalista vai adverbiaali akkusatiiviobjektista. Leinon mukaan (1982: 146) tunnetta ilmaisevat verbit esittävät atelista toimintaa, eivät tilaa. Akkusatiiviobjektin ja tulosija-adverbiaalisen seuraamina niistä kuitenkin tulee teelisesti toiminnallisia ja mentaaliseen prosessiin liittyä konkreettinen aktiivisuus.

Punktuaaliverbit ovat luontaisesti perfektiivisiä. Niihin normaalisti liittyvällä akkusatiiviobjektilla ei ole kieliopillista merkitystä: koska ne ovat jo itsessään rajallisia, akkusatiiviobjekti vain vahvistaa aspektin, ei määrää sitä: *Tyttö löysi neulan heinäsuovasta*. Punktuaaliverbit muodostavat mielenkiintoisen rinnakkaisryhmän tilaverbeille. Tilaverbit saavat yleensä partitiiviobjektin, mahdollinen akkusatiiviobjekti ei muuta niiden aspektia imperfektiivisestä perfektiiviseksi, mutta antaa erilaisille merkitysvivahteille liikkumavaraa; punktuaaliverbit eivät normaalisti saa jaotonta partitiiviobjektia, mutta mikäli niin käy, ilmaisuun sisältyy erinäisiä hienoja partitiivimuodon avulla esitettäviä distinktioita:

- (13) a. Käänsin lehteä.
b. Käänsin lehden.
(14) a. Lainaa kynäsi.
b. Lainaa kynäsi.

Edellisessä esimerkkiparissa partitiiviobjekti on jollain tavoin modifioiva: lehteä ei irroteta entisestä yhteydestään, kun taas akkusatiivi sallii vaikka ylösalaisen asennon. Lainamisesta puheen ollen (14) partitiiviobjekti antaa pyynnölle ystävällisemmän sävyn: tarkoituksena on pikaisesti palauttaa laina omistajalleen.

- (15) a. Puraisin omenaa.
b. Puraisin omenan kahtia.

- c. Löi Virkkua vitsalla.
- d. Löi Virkun rammaksi vitsalla.

Viitteellisesti punktuaalinen *puraista* saa partitiiviobjektin, koska puraiseminen ei voi koskaan olla kokonaisvaltaista, ellei sitä osoiteta adverbiaalinen avulla. Tässä verbin semantiikka on ratkaiseva tekijä. Myös objektisanan semantiikalla on merkitystä sijanvalinnalle: punktuaalisen *lyöä*-verbin kohde on esimerkkilauseissa niin iso, ettei subjektin käyttämän välineen toiminta voi kohdata sitä kokonaisuutena. Sen sijaan toiminta voidaan adverbiaalinen avulla muuttaa tulokselliseksi, jolloin objektikin muuttuu totaaliseksi. Esimerkkilauseista a ja c osoittavat irresultatiivista, ateelista, toiminnallista aktia, b ja d kuvastavat toiminnan teelisyyttä ja resultatiivisuutta.

Vertailukohdaksi tarjoutuvat tunnetta ilmaisevat tai tunteensekaiset irresultatiiviverbit (esimerkki 12). Erona on vain se että kun *rakastaa, hellii* ym. ovat statiivisia ja viitteellisesti imperfektiivisiä, punktuaaliverbit ovat irresultatiivisinkin perfektiivisiä ja jo itsessään rajoittuneita. Niiden yhteydessä akkusatiiviobjekti tulosija-adverbiaalinen seuraamana ilmaisee tuloksellisuutta, ei ensisijaisesti rajaa.

Edellä (esimerkki 4) on jo tullut mainituksi, että eräät viitteellisesti punktuaaliset verbit voivat joskus saada partitiiviobjektin, joka muuttaa niiden tekemisaadun semelfaktiivisesta iteratiiviseksi ja samalla tekee ilmauksesta irresultatiivisen ja imperfektiivisen: *Isä iski naulaa seinään* ja *Isä kaatoi puuta*. Partitiiviobjekti on sidoksissa pragmaattiseen tilanteeseen: iskettävän esineen ja taustamateriaalin täytyy olla sellaisia, ettei naula iskemiskertojen välillä putoa (vrt. *iski kirveensä kiveen*, joka on semelfaktiivinen ja punktuaalinen, ellei siitä tehdä habituaalista). Kaadettavan esineen taas täytyy olla niin iso ja kiinteä, että toiminta voi toistua (vrt. *kaatoi maljakon*).

Jos objektisanana on jaollinen substantiivi, osoittautuu akkusatiivin ja partitiivin vastakohta sekä yksioikoisemmaksi että epämääräisemmäksi. Monikon akkusatiivi on jaollinen mutta rajallinen, eikä asiaan vaikuta, kohtaa-ko toiminta kaikkia yksiköitä yhtaikaisesti vai erikseen; tulos on kuitenkin kokonaisvaltaisen: *Tyttö löysi neulat heinäsuovasta*. Jaollinen partitiivi on aina kaksiselitteinen:

- (16) a. Pekka luki lehtiä.
- b. Kissa joi maitoa.
- c. Tyttö löysi neuloja heinäsuovasta.

Toisin sanoen, Pekka luki (lueskeli) joitakin lehtiä sieltä täältä tai joitakin kvantiteetiltaan epämääräisiä lehtiä loppuun asti: kissa joi maitoa paraikaa tai ylimalkaan jonkin määrän maitoa (vrt. T. Itkonen 1978: 88). Sen sijaan c-esimerkki koostuu luvultaan epämääräisistä perfektiivisistä osista: tyttö

saattoi löytää niin ikään luvultaan epämääräiset neulat yksitellen tai kaikki yhtäikaa. Kaikkiin ilmauksiin saattaa liittyä imperfektiivinen päällekkäis-aspekti: Pekka luki lehtiä ja kissa joi maitoa tavakseen, tyttö oli sellainen että hän haki neuvoja heinäsuovasta.

Kun jaollinen partitiiviobjekti on aspektiltaan kaksiselitteinen, on jaottomalla objektisanalla ratkaiseva merkitys arvioitaessa objektin ja aspektin keskinäisiä suhteita. Tätä silmällä pitäen transitiiviverbit voidaan ryhmitellä seuraavasti (vrt. Leino 1982: 139).

A. Tilaverbien yhteydessä objektin sijamuodolla ei ole vaikutusta aspektiin, joka on viitteellisesti imperfektiivinen. Akkusatiivi- ja partitiiviobjektin vastakohtaisuus sijoittuu semanttis-pragmaattiselle tasolle: akkusatiiviobjekti viittaa tilan häiriintymättömään jatkumiseen, partitiiviobjekti vihjaa kvantitatiiviseen ja kvalitatiiviseen epämääräisyyteen. Useat dynaamiset verbit voidaan statiivisen päällekkäispredikaation avulla saattaa eräänlaiseen *nature morte* -tilanteeseen, jolloin akkusatiivin—partitiivin aspektuaalinen vastakohta niidenkin osalta neutraalistuu: *Lumi peitti maan — Lumi peitti maata*.

B. Punktuaaliset toimintaverbit ovat luonnostaan aspektiltaan perfektiivisiä ja saavat jaotonta käsitettä tarkoittavan objektisanan vain akkusatiivimuotoisena. Partitiivisijan muut funktiot tai objektisanan ja verbin semanttiset piirteet voivat tuoda näille verbeille myös jaottoman partitiiviobjektin, mutta perusaspektiin sillä ei ole vaikutusta. Sen sijaan jaoton partitiiviobjekti voi osoittaa punktuaaliverbin irresultatiiviseksi (*Puraisin omenaa*) tai tehdä semelfaktiivisesta verbistä iteratiivisen (*Kaadoin vaahteraa*). Tässä tapauksessa objektin muoto siis vaikuttaa tekemislaatuun.

C. Duratiiviset toimintaverbit ovat luonteeltaan kaksiaspektisia, ts. ne eivät luontaisesti viittaa kumpaankaan perusaspektiin. Akkusatiiviobjekti niiden yhteydessä esittää toiminnan perfektiiviseksi, jaoton partitiiviobjekti imperfektiiviseksi. Jaollinen partitiiviobjekti on aspektin suhteen neutraali — se määrätty tilanteittain.

Aspektuaalisiin ominaisuuksiin olen edellä liittänyt myös resultatiivisuuden ja irresultatiivisuuden ja sen ohella teelisyyden ja ateelisyyden vastakkaisasetelmat. Ylimalkaan voi katsoa irresultatiivisuuden liittyvän jaottomaan partitiiviobjektiin ja resultatiivisuuden taas akkusatiiviobjektiin, myös monikolliseen (vrt. Denison 1957: 181).

(17) a. Pekka piti koiraa kopissa.

b. Pekka piti koiran kopissa.

Molemmat lauseet ovat imperfektiivisiä, mutta b-tapaukseen liittyy ehdottomuuden, onnistumisen vivahde.

(18) a. Lapset rakastivat koiranpentua.

b. Lapset rakastivat koiranpennun henkivieveriin.

(19) a. Hevonen potkaisi aitaa.

b. Hevonen potkaisi aidan kumoon.

Edellisen esimerkkiparin a-lause on imperfektiivinen, irresultatiivinen, b-lause taas perfektiivinen, resultatiivinen. Kuten edellä mainitsin, nämä ominaisuudet johtuvat verbiin liittyvästä, tuloksellisuutta ilmaisevasta adverbiaali-komplementista. Sen sijaan jälkimmäisen esimerkin molemmat lauseet ilmaisevat perfektiivistä, punktuaalista toimintaa — myös partitiiviobjektinen —; akkusatiiviobjektin funktiona on komplementin ehdoilla osoittaa resultatiivisuutta. Siten (18)a on imperfektiivinen, irresultatiivinen ja (19)a perfektiivinen, irresultatiivinen. Sen sijaan b-lauseiden tosiasiallisena erona on se, että (18)b edustaa duratiivista, (19)b punktuaalista toimintaa. Esimerkkilause (18)b ei mitenkään toteuta tunneverbeille ominaista tyyppiä: päinvastoin *rakastaa* on tässä suhteessa poikkeuksellinen. Leinon (1982: 147) luettelemista tunneverbeistä se on ainoa, joka voidaan tällä tavoin tuloksellistaa. Tosin ainakin *pelätä*-verbi voidaan refleksiivisesti resultatiivistaa: *Pelkäsin itseni jäykäksi*.

Tilanteen teelisyys tai ateelisyys riippuu ennen kaikkea hallitsevan verbin semantiikasta. Statiivisiin verbeihin liittyy ateelisyys, olkoon objekti partitiivi- tai akkusatiivimuotoinen. Toimintaverbien ohella jaoton partitiivi viittaa yleensä ateelisyyteen tai päätepisteeseen johtamattomaan teelisyys, akkusatiivi teelisyys, johon sisältyy sekä T- että P-ominaisuus (vrt. Leino 1982: 139).

Intransitiiviverbien aspektisuhteet eivät luonnu yhtä helposti kuin transitiivisten kieliopillisiin selittelyihin. Totta kai intransitiiviset tilaverbit ovat olennaisesti imperfektiivisiä, edustakootpa ne sitten tekemislaadultaan kontinuatiivista tai iteratiivista tyyppiä, esim. *elää, raataa*. Niihin liittyvä olosijainen valenssiadverbiaali on pantava pikemmin tekemislaadun kuin aspektin tiliin. Punktuaaliverbit taas ovat perfektiivisiä: *alkaa, jäädä, kuolla*. Kriteerit ovat kuitenkin semanttisia: ne perustuvat aspektin ja tekemislaadun vastavuuksiin. Hankaluutena ovat duratiiviset toimintaverbit, sellaiset kuin *juosta, kävellä, kasvaa*. Dynaamisina nämä saavat muutossijoihin sovittautuvat valenssiadverbiaalit; toisin sanoen ne viittaavat päätepisteeseen ja ovat teelisiä. *Auto ajaa asemalle* ei kuitenkaan kerro, saapuuko auto päätepisteeseen; ilmaukseen sisältyy teelisyys T- mutta ei välttämättä P-ominaisuus.

(20) a. Tyttö käveli kotiin.

b. Tyttö käveli kotiin asti.

c. Tyttö käveli kotiin kahdessa tunnissa.

d. Tyttö käveli kotiin kaksi tuntia/kahden tunnin ajan.

Ensimmäinen esimerkki on aspektiltaan kaksiselitteinen: tyttö joko oli matkalla kotiin (imperfektiivinen aspekti) tai saapui perille (perfektiivinen aspek-

ti). Ilmaus voidaan rajata lokaalisen tai temporaalisen määritteen avulla (b ja c). Rajaukseksi sopii myös OSMA (esimerkki d), mutta toisin kuin edelliset rajamääritteet se ei tee ilmausta resultatiiviseksi eikä vie päätepiteeseen. Tilannekohtaiset distinktiot tietysti selvittävät aspektin ilman lauseenmääritteiden apua. Tärkeä ero transitiiviverbeille rakentuviin ilmauksiin verrattuna on kuitenkin se, että intransitiiviverbien aspektia ei osoiteta predikaatioon välittömästi sisältyvien ainesten eli verbistä riippuvien kategorioiden avulla; se selviää joko semanttisten, tekemislaatua osoittavien tekijöiden tai predikaation ulkojäsenten välityksellä.

Tekemislaatu on ensisijaisesti sidoksissa verbin semantiikkaan. Avainasemassa on kantaverbin merkitys. Tekijä—kokija -akselilla operoivat muuntajasuffiksit eivät vaikuta verbin tekemislaatuun (vrt. *pudota* — *pudottaa* — *pudottautua* — *pudotuttaa*), modifioijasuffikseilla sen sijaan on semanttisesti varioiva funktio. Duratiiviverbit ovat joko tasaisesti jatkuvia eli kontinuaatiivisia (*elää*, *pitää*, *pysyä*) tai toistuvasti jatkuvia eli iteratiivisia (*hokea*, *juosta*, *tiputtaa*), punktuaaliverbit taas ainutkertaisia, semelfaktiivisia. Johdinten avulla verbeistä tehdään frekventatiivisia tai inkoatiivisia. Frekventatiivisia kantaverbejä ei ole, inkoatiivisia kylläkin, sillä punktuaalisuus ja inkoatiivisuus sattuvat käsitteellisesti yksiin. Voitaisiin tietysti tehdä ero liikkeen lähtöpisteeseen ja liikkeen päätepiteeseen sattuvan tekemislaadun välille, mutta itse asiassa nämä sattuvat yksiin. Kun *seisahdutaan* tai *pysähdytään*, liike loppuu ja tila alkaa. Inkoatiiviset verbit ovat viitteellisesti perfektiivisiä, frekventatiiviverbit imperfektiivisiä, mikä ilmenee näihin ryhmiin kuuluvien transitiiviverbien objektin sijanvalinnasta: *katkaisen köyden*, *lueskelen kirjaa*. Grammatikaalinen distinktio ei kuitenkaan ole ehdoton, kuten edellä käsitelty esimerkki *puraisen omenaa* osoitti.

Periaatteessa inkoatiivijohdinten pitäisi liittyä duratiiviverbeihin ja tehdä niistä punktuaalisia, samoin kuin frekventatiivisuffiksien pitäisi muuttaa punktuaaliverbit duratiivisiksi. Asia ei kuitenkaan ole näin yksioikoinen:

- (21) a. Istahda tähän ja levähdä hiukan.
 b. Hyppäsin maahan ja sydämeni hypähti.
 c. Puraisin omenaa ja purin välillä leipää.
 d. Lukaisin artikkelisi ja nukahdin.

Itse asiassa vain a-lauseen edellinen ja d-lauseen jälkimmäinen verbi edustavat tapauksia, missä inkoatiivisuffiksi vaikuttaa kantaverbin tekemislaatuun ja sitä tietä aspektiin. Voi tietysti huomauttaa, että *levähtäminen* saattaa viitata lyhyempään ajankestoon kuin *lepääminen*, mutta se ei missään tapauksessa saata olla punktuaalista, minkä todistaa jo OSMA:n mahdollisuus: *Levähdä täällä hetki/kaksi tuntia*, jopa ehkä *kaksi päivää*, mutta tuskin *kaksi vuotta*. Myös *hyppähtäminen* viittaa vähäisempään, arvaamattomampaan pro-

sessiin kuin *hyppääminen*. *Lukaisin artikkelisi* ei sekään voi edustaa punktuaalista mutta huolimatonta ja sattumanvaraista toimintaa.

Frekventatiivisuffiksit ovat erittäin produktiivisia. Ne voivat liittyä mitä tekemislaatua ilmaiseksi verbikantoihin tahansa, myös kontinuatiivisiin, jopa iteratiivisiinkin:

- (22) a. Hän oleilee ulkomailla ja kirjoittelee lehtiin.
 b. Liisa itkeskelee ja pudottelee silmukoita.
 c. Äiti peitteli lapsen vuoteeseen.
 d. Soittele minulle huomenna tai koputtele oveleni.

Frekventatiivisuus saattaa olla yksi keino ilmaista verbiprosessin monikollisuutta (vrt. Ikola 1961: 91), mutta siihen liittyy paljon muitakin vivahteita. Edellä esitetyistä esimerkeistä b-lauseen *pudottelee* on selvin näyte siitä että frekventatiivisuffiksi tekee semelfaktiivisesta prosessista toistuvan, ja c-lause osoittaa, että frekventatiivi-ilmaus voi olla resultatiivinen ja sisältää asianmukaisen akkusatiiviohjettin. Muissa tapauksissa frekventatiivijohdoksilla on voittopuolisesti modaalinen, usein deminutiivinen tai hypokoristinen pohjavire. *Soitteleminen* ja *koputteleminen* eivät ensisijaisesti viittaa epäsäännöllisiin väliajoin tapahtuvaan prosessiin (vaikka näin saattaakin olla asian laita) vaan ilmentävät ystävällistä, hiukan huoletonta suhtautumista puhuteltavaan, *oleileminen* kuvastaa yhtäjaksoista tai katkonaista mutta ei kovin työtehtiästä elämää. *Lepäileminen* ja *levähtäminen* ovat molemmat hypokoristisia muotoja ja rajoittuvat samoin: *Lepäile/levähdä tässä iltaan asti*, mutta jälkimmäinen sisältää tilapäisyyden vivahteen, joka edellisestä puuttuu.

Hypokoristiset inkoatiivi- ja frekventatiivijohdot rinnastuvat eräisiin epätyypillisiin partitiiviesiintymiin, jotka nekin kuuluvat ystävälliseen, huo- maavaiseen puhetyyliin (vrt. edellä s. 437).

- (23) a. Lainaa kynäsi ja kutsu heidät tänne.
 b. Lainaa kynääsi ja kutsu heitä tänne.

Akkusatiivin ja partitiivin vastakohta ei tuo muutosta aspektiin, joka pysyy perfektiivisenä, tai tekemislaatuun, joka kummassakin tapauksessa pysyy semelfaktiivisena. Yllä eritellyt modifioitumiskeinot osoittavat, että verbi-ilmausten kvantiteetin ja kvaliteetin lisäksi on otettava huomioon myös niiden modaaliteetti. Verbinjohdinten esiintymiin ja ohjettin sijanvaihteluun liittyy siten jopa sosiolingvistisiä piirteitä. On selvästi todettavissa, että inkoatiivi- ja frekventatiivijohdot voivat muuntaa verbin tekemislaatua ja sitä tietä aspektia, mutta niillä on toinenkin funktio: ne myötäilevät ja täydentävät kiel- len modaalijärjestelmää. Funktionaaliselta kannalta modifioijasuffiksit voi- daankin jakaa kolmeen ryhmään: inkoatiivi-, frekventatiivi- ja deminutiivi- suffikseihin. Viimeksi mainittu ryhmä on nimenomaan funktionaalinen: mor-

fologisesti se liittyy jompaankumpaan tai kumpaankin edelliseen. Varsinaiset, morfologiset modaliteetin ilmaisimet esiintyvät potentiaalinen ja konditionaalinen tunnuksina, joiden sukulaisuus kielen deminutiivisiin aineksiin on ilmeinen.

Jos jätetään modaaliset vivahteet huomiotta, inkoatiivijohdokset sopeutuvat punktuaaliseen, frekventatiivijohdokset duratiiviseen tekemislähtöön. Kuten edellä on monesti käynyt ilmi, tekemislähtö viittaa aspektiin mutta ei määrää sitä. Tämä on ymmärrettävää, koska aspektikin on sidoksissa verbisemantiikkaan mutta on samalla riippuvainen syntaktisista tekijöistä. Asian selventämiseksi on syytä tarkkailla aspektin erilaisia ilmenemismuotoja. Imperfektiivinen ilmaus voidaan aina muuttaa perfektiiviseksi erinäisten täsmennysten avulla, perfektiivisestä tulee määrähdoin imperfektiivinen.

Perfektiivisen aspektin luonteenomaisimpana piirteenä pidetään sen rajallisuutta. Ilmaus voidaan rajata erilaisin keinoin, verbityypin mukaan:

- (24) a. Omena putosi.
b. Pekka pudotti omenan/omenat puusta.
c. Pekka söi omenan/omenat.
d. Pekka pudotteli omenat puusta.
e. Pekka pudotteli omenia koko päivän.
f. Omenat vierivät tielle saakka.

Esimerkeistä a- ja b-lauseet rakentuvat punktuaalisen, semanttisesti rajautuneen verbin varaan. Akkusatiiviobjekti ei b-tapauksessa määrää lauseen perfektiivisyyttä vaan ainoastaan vahvistaa sitä. (Jos objektimuotona olisi jaollinen partitiivi *omenia*, ilmaus olisi aspektiltaan kaksiselitteinen.) Sen sijaan c- ja d-esimerkeissä akkusatiiviobjektilla on verbin tekemislähtönsä tähden rajoittava funktio. Viimeisissä kahdessa lauseessa (e ja f) rajoittavina tekijöinä ovat OSMA ja täsmäntävä adverbimääräite.

Seuraavissa esimerkeissä perfektiivisiä ilmauksia kattaa imperfektiivinen päällekkäispredikaatio:

- (25) a. Hän löytää aina ratkaisun.
b. Hän juoksee joka aamu kolme tuntia.
c. Joki alkaa Alpeilta ja halkaisee ylätasangon.

Nämä lauseet eivät kerro tapauksia vaan kuvaavat totunnaista tai jähmettyneitä tilannetta. Imperfektiivisyyttä voidaan tähdentää adverbiaalimääräitteen avulla (a ja b), tai se saattaa riippua pragmaattisista tekijöistä (c).

Tarkasteluni pääkohdat voidaan kiteyttää seuraavasti:

Aspekti ja tekemislähtö (Aktionsart) ovat verbiprosessiin liittyviä, toisistaan erotettavia kategorioita. Edellinen kohdistaa huomionsa verbiprosessin

kehitykseen, jälkimmäinen sen laatuun.

Verbiprosessi voidaan esittää kestoltaan rajallisena (perfektiivinen aspekti) tai rajoittamattomana (imperfektiivinen aspekti).

Toisaalta verbiprosessi voidaan esittää tuloksellisena (resultatiivinen aspekti) tai tuloksettomana (irresultatiivinen aspekti).

Verbiprosessi voidaan esittää myös päämäärähakuisena (teellinen aspekti) tai päämäärästä piittaamattomana (ateellinen aspekti).

Tekemislaadultaan verbit ovat joko punktuaalisia tai duratiivisia. Duratiivisuus voi olla joko yhtäjaksoista (kontinuaatiivista) tai toistuvaa (iteratiivista).

Syntaktis-semanttisilta suhteiltaan duratiiviset verbit ovat joko tilaverbejä tai toimintaverbejä. Punktuaaliset verbit ilmaisevat kaikki joko tahallista tai tahatonta toimintaprosessia (*löytää, kuolla*).

Aspekti ja tekemislaatu ovat toisiinsa nivoutuneita siinä mielessä, että duratiiviset tilaverbit ovat luontaisesti imperfektiivisiä, punktuaaliverbit taas luontaisesti perfektiivisiä. Duratiiviset toimintaverbit ovat aspektin suhteen neutraaleja.

Transitiivisten duratiivisten toimintaverbien osalta objektin sijamuodolla on aspektiin vaikuttava merkitys siten, että akkusatiiviobjekti viittaa perfektiiviseen, jaoton partitiiviobjekti imperfektiiviseen aspektiin. Jaollinen partitiiviobjekti on tässä suhteessa neutraali, samoin kielteisen verbinmuodon edellyttämä partitiiviobjekti.

Tilaverbien yhteydessä objektin muodolla ei ole perfektiivisyyteen tai imperfektiivisyyteen sen paremmin kuin teelisyyteen tai ateelisyyteen vaikuttavaa funktiota. Sen sijaan akkusatiiviobjektiin liittyy resultatiivisuutta korostava piirre.

Punktuaaliverbien yhteydessä esiintyvä jaoton partitiiviobjekti saattaa vaikuttaa verbin tekemislaatuun muuttamalla semelfaktiivisen verbi-ilmauksen iteratiiviseksi, tai objektin muoto saattaa aiheutua pragmaattisista tekijöistä.

Modifioivat deverbaaliset johdinsuffiksit vaikuttavat verbin tekemislaatuun ja sitä tietä välillisesti aspektiin. Modifioijasuffiksit ovat joko inkoatiivisia, jotka tekevät verbistä punktuaalisen, tai frekventatiivisia, jotka puolestaan tekevät verbistä duratiivisen. Molemmat suffiksityypit voivat kuitenkin edustaa myös deminutiivista modifioivaa ainesta, joka ei vaikuta verbin perussemantiikkaan. Tämä ilmenee mm. siinä, että inkoatiivisuffiksit voivat liittyä myös punktuaalista ja frekventatiivisuffiksit kontinuaatiivista, jopa iteratiivista tekemislaatua edustavaan verbikantaan. Modifioijasuffiksilla on lisäksi verbin numerukseen vaikuttava funktio, siten että inkoatiivisuffiksit merkitsevät semelfaktiivista, frekventatiivisuffiksit kertautuvaa verbiprosessia.

L Ä H T E E T

- BLOOMFIELD, LEONARD 1938: *Language*. New York.
 COMRIE, BERNARD 1976: *Aspect*. Cambridge.
 DAHL, ÖSTEN 1981: On the definition of the telic—atelic (bounded—nonbounded) distinction. — *Syntax and Semantics* 14. New York.
 DENISON, NORMAN 1957: The partitive in Finnish. Helsinki.
 HEINÄMÄKI, ORVOKKI 1984: *Aspect in Finnish*. — *Aspect Bound*. Dordrecht.
 HOCKETT, CHARLES 1958: *A course in modern linguistics*. New York.
 IKOLA, OSMO 1961: *Lauseopin kysymyksiä*. Helsinki.
 ITKONEN, ERKKI 1966: *Kieli ja sen tutkimus*. Helsinki.
 ITKONEN, TERHO 1976: *Erään sijamuodon ongelmia*. — *Suomalaisen Tiedeakatemian esitelmät ja pöytäkirjat* 1974. Helsinki.
 ——— 1978: Wolfgang Raible, Zum Objekt im Finnischen: eine sprachwissenschaftliche Fallstudie. — *Finnisch-ugrische Mitteilungen*. Hamburg.
 KANGASMAA-MINN, EEVA 1977: *Verbien piiloderivaatiosta*. — *Sananjalka* 19.
 ——— 1978a: *Verbien sisäisestä aspektista*. — *Sananjalka* 20.
 ——— 1978b: *Ajan ja paikan lokaliteetista*. — *Rakenteita: juhla* kirjja Osmo Ikolan 60-vuotispäiväksi 6. 2. 1978. Turku.
 Kielioppikomitean mietintö 1915: *Kieliopillinen luonnos. Ehdotus yhteisiksi termeiksi ja määritelmiksi. Komiteanmietintö N:o 6*. Helsinki.
 LEINO, PENTTI 1982: *Lauseet ja tilanteet: suomen objektin ongelmia*. Moniste. Helsinki.
 LINDSTEDT, JOUKO 1984: *Nested aspects*. — *Aspect Bound*. Dordrecht.
 LYONS, JOHN 1968: *Introduction to theoretical linguistics*. Cambridge.
 MÄGISTE, JULIUS 1970: *Zur Aktionsart in den finnisch-ugrischen Sprachen*. — *FUF* 38. Helsinki.
 NOREEN, ADOLF 1904: *Vårt språk V*. Lund 1904.
 PAUL, HERMANN 1880: *Prinzipien der Sprachgeschichte*. Halle.
 THELIN, N. B. 1978: *Towards a theory of aspect, tense and actionality in Slavic*. Uppsala.

Quantitative and qualitative aspects of the Finnish verb expressions

EEVA KANGASMAA-MINN

In linguistic literature published in English the term *aspect* is used in a double sense: both indicating “grammaticalisation” and “lexicalisation of the distinctions” (Comrie 1976:7). The Germans refer to the latter distinction as *Aktionsart*, but the categories tend to mingle and overlap. In Finno-Ugric, aspect and *Aktionsart* are definitely different conceptions, although *Aktionsart* may be labeled “voraspektisch” (Mägiste 1972). As for the Finnish language, *Aktionsart* is usually inherent in the verb and, accordingly, may be indicated by derivational verb suffixes, while aspect operates on the syntactic and even on the pragmatic level.

Underived Finnish verb roots are inherently durative or punctual. Thus e.g. the verbs *elää* ‘to live’ or *pitää* ‘to hold, to keep’ reflect a continuous *Aktionsart*, *hokea* ‘to keep on repeating’ is likewise durative but iterative, while *kuolla* ‘to die’ or *löytää* ‘to find’ may be considered essentially punctual. As to the aspect, punctual verbs are characteristically used in perfective expressions, which in the case of transitive verbs is reflected in the fact that they do not take an uncountable partitive object, e.g. *Löysin neulan* ‘I found a needle’, never **Löysin neulaa*. Together with these verbs, a countable partitive object refers to an indefinite relation and/or iterative *aktionsart*: *Löysin neuloja* ‘I found some needles (all together or one by one)’, but the aspect is nevertheless perfective.

Durative verbs may indicate a state, as in the examples *elää* and *pitää* above. In that case they are inherently imperfective.

On the other hand, verbs of action, such as *lukea* 'to read' or *vetää* 'to pull' are aspectually neutral. With these verbs an object word in the accusative case refers to perfective aspect, an uncountable partitive object indicates imperfective aspect and a countable partitive object is ambiguous: *Luin kirjan/kirjat* 'I read a/the book/the books', *Luin kirjoja* 'I was reading some books' or 'I read a few books (to the end)'.

The modifying deverbal verb suffixes in Finnish may be divided into frequentative and inchoative, the former indicating durative, the latter punctual *Aktionsart*. Syntactically the derivatives behave like the verb roots mentioned above. So the durative *seison* 'I stand' becomes punctual with the addition of an inchoative suffix: *seisahdan* 'I stop'. These modifying suffixes may, however, sometimes have a

deminutive meaning: *viivähdän* 'I stay a while', cf. *viivyn* 'I remain'.

Characteristically, a perfective expression is limited in some ways. The limitation may lie in the inherent *Aktionsart* of the verb: *löydän* 'I find', or it may be indicated by an object word in the accusative: *Luin kirjat* 'I read the books', or it may be effected by a temporal or local adverbial: *Hän eli leskenä kuolemaansa asti* 'She lived as a widow up to her death'.

Thus an imperfective expression may always be rendered perfective with the help of limitation. On the other hand, a perfective expression changes into an imperfective by applying an imperfective second predication, e.g. *Joki jakoi tilan kahteen osaan* 'The river divided the estate into two parts', when referring to a situation.